

ГРЭЧНА Алеся Канстанцінаўна (1899—?), народная казачніца з в. Аброва Івацэвіцкага раёна. Шмат гадоў працавала ў гарадах на тэкстыльных фабрыках. З 1940 у роднай вёсцы. У яе рэпертуары пераважалі дзіцячыя казкі. Ад яе запісваў у 1-й палавіне 1940-х г. казкі Л.Бараг. На аснове традыцыйных матываў, змяняючы іх, імправізавала новыя фалькл. творы. Дадумвала эпізоды традыцыйных сюжэтаў. Расказвала, напрыклад, як дзікія гусі заносілі ў сваё царства дзяўчатак. Мудрая гусь іх выхоўвала. Заморскія жаніхі прыязджалі ў гусінае царства сватаць дзяўчат-нявест.

І. У. Саламевіч.

«ГРЭШНАЯ МАЦІ», казачны сюжэт СУС 804 «Грэшная маці» (маці святога Пятра). У ім сын (анёл) атрымлівае дазвол выцягнуць з пекла душу маці на цыбуліне (цыбуліна — адзіная міласціна, якую гэтая жанчына калісьці падала жабракам). Шырока вядомы ў шматлікіх варыянтах у краінах Еўропы. Ва ўсходніх славян найбольш варыянтаў апублікавана ў беларусаў — П.Шэйнам, Е.Раманавым, Я.Карскім, М.Федароўскім, К.Машынскім. У міжнародных паказальніках сюжэт адносіцца да *легендарных казак*. Асноўны сэнс сюжэта — асуджэнне скупасці, прагнасці, зайздрасці, безуважнасці да бедных, галодных, жабракоў. У казцы са зборніка П.Шэйна «Бог карае зайздросных», запісанай А.Багдановічам у Пружанскім павеце Гродзенскай губерні, супастаўляюцца вобразы багатай, але скупой і злой кабеты, і добрага, літасцівага сына. За ўсё сваё жыццё маці дала жабраку тры цыбуліны, калі палола ў агародзе, з лаянкай кінула іх цераз плот. Пасля яе смерці сын раздаў усё дабро жабракам і сам стаў жабраком. Калі ж памёр і трапіў у рай, адразу ж адшукаў у пекле маці: яна і іншыя грэшнікі смажыліся ў катле з гарчай смалой. Яна папрасіла сына дабіцца яе вызвалення ў Бога. Той з плачам упрасіў Бога, які зрабіў з трох цыбулін ланцужок, і дазволіў гэтым ланцужком выцягнуць маці з пекла. Ланцужок добра трымаў кабету і нават тых грэшнікаў, якія ўчапіліся за яе, але маці адагнала іх прэч. Ланцужок парваўся, «матка зноў нырнула ў смалу». Казка заканчваецца сентэнцыяй: «А ўсё чэраз сваю зайздрасць». Бог пакараў яе за зло і безуважнасць да чужой бяды. У гэтым самым зборніку

П.Шэйн апублікаваў варыянт казкі «Сам не еш, а жабраку дай», запісаны тым жа карэспандэнтам. У ёй багаты скупы чалавек не падаў жабракам. Трапіўшы на той свет, ён убачыў сталы са стравамі, якія стаялі перад кожнай душой, яго ж стол быў пусты. Ён упрасіў Бога адпусціць яго на зямлю. Там набраў пірагоў, каўбас, шынак. З гэтага пашкадаваў даць што-небудзь жабракам. Даў толькі пірог, які выпадкова ўпаў у грязь, сказаўшы: «На, жары!» Гэты пірог толькі і ляжаў на яго сталі на «тым» свеце. Казкі ўхваляюць справядлівасць Бога, які карае зло і ўхваляе дабро, літасціваць, спагаду да бедных. Менавіта такі сэнс казак і спрыяў іх папулярнасці, прыцягваў увагу пісьменнікаў, якія выкарыстоўвалі сюжэты ў сваіх творах, спынялі ўвагу даследчыкаў-вучоных.

Літ.: Бараг Л.Р. Сюжэты і матывы беларускіх народных казак. Мн., 1978. С. 126; Сравнительный указатель сюжетов: Восточнославян. сказка. Л., 1979. С. 202.

А. С. Фядосік.

ГУД Ніна Іванаўна (н. 2.3.1955, г. Марыўпаль Данецкай вобл., Украіна), фалькларыстка, рэжысёр, сцэнарыстка, педагог. Скончыла Харкаўскі інстытут культуры (1977). З 1978 выкладае ў Бел. універсітэце культуры і мастацтваў. Даследуе праблемы развіцця традыцыйнага і сучаснага бел. фальклору (святы і абрады). Аўтар зборніка сцэнарыяў каляндарных свят «Мінскія Каляды» (1994), «Калядныя вячоркі» (2002) і «Шчодры вечар, багаты вечар» (2003), метадычных дапаможнікаў і рэкамендацый. Адна з арганізатараў рэспубліканскіх фестываляў бел. нар. гультні (1992—2000).

Тв.: Роля фальклору ў летне-асенніх святах беларусаў // Актуальныя праблемы і навуковыя пошукі ў галіне культуры і мастацтва: Тэз. дакл. на навукова-творч. канф. 19—20 крас. 1994 г. Мн., 1994; Беларускі кірмаш. Мн., 1996 (разам з П.А.Гудам).

В. М. Навумчык.

ГУД Пётр Адамавіч (н. 8.1.1945, Мінск), этнограф, фалькларыст, рэжысёр, сцэнарыст, педагог. Кандыдат гістарычных навук (1987). Прафесар (2000). Скончыў Харкаўскі інстытут культуры (1973). З 1977 працуе ў Бел. універсітэце культуры і мастацтваў (з 1993 загадчык кафедры рэжысуры абрадаў і свят). Даследуе нар. абрадавую творчасць, вытокі свят беларусаў, перспек-